

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)
e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

[Rev.:] Zorâna Lanovik, *Hermeneutica Sacra*, Redakcijnno-Vydavničij Viddil TNPU, Ternopil' 2006, 586, [2], s.

Monografia literaturoznawczo-bibliistyczna pt. *Hermeneutica Sacra*, której autorką jest Zorâna Lanovik, ukraińska profesorka literaturoznawstwa z Uniwersytetu w Tarnopolu, jest przykładem niezwykle rzetelnego opracowania zagadnienia sakrologicznego. Uczona z Ukrainy, zajmując się m.in. literaturą rosyjską i ukraińską teorią literatury, komparatystyką (studiami komparatystycznymi), bibliistyką, wypracowała własne ujęcie sakrologii i sakrologicznej hermeneutyki, zwłaszcza w zakresie motywów biblijnych w literaturze. Bardzo obszerna (licząca 586 stron) książka pisana w języku ukraińskim stanowi niezwykle ważne dzieło w zakresie sakrologii literatury i hermeneutyki literatury biblijnej (interpretacji Biblii). Monografia składa się ze wstępu (*Vstup*, s.6-13) oraz trzech rozdziałów zasadniczych, podzielonych z kolei na liczne podrozdziały.

W rozdziale pierwszym pt. *Bibliâ ò literatura: specyfika hudožn'oï prirodi biblijnih tekstiv âk osnova biblijnoï germenevtiki* [tj. *Biblia i literatura: specyfika artystycznej natury tekstów biblijnych jako podstawa hermeneutyki biblijnej*] (s.14-57) autorka analizuje m.in. następujące kwestie: 1) Biblia i literatura piękna (literatura artystyczna) w kontekście problemu interpretacji tekstu (s.14-19), 2) historia świata (*Weltgeschichte*) oraz historia święta (*Heilsgeschichte*) w relacji do problemów historyzmu i mitologizmu w Biblii (s.19-37), 3) językowe koncepty Biblii (s. 38-43), 4) poetyka i retoryka (artystyczna natura tekstów biblijnych, s.43-50), 5) polisemantyczność i dialogiczna mnogość Biblii (s.50-57).

W rozdziale drugim pt. *Geneza biblijnoï germenevtiki: literaturoznawčij aspekt* [tj. *Geneza hermeneutyki biblijnej: aspekt literaturoznawczy*] (s.58-280) autorka poruszyła następujące zagadnienia dotyczące dziejów hermeneutyki biblijnej (historiografia teorii interpretacji Biblii): 1) intertekstualność i alegoryzm jako dominanty dawnej żydowskiej hermeneutyki tekstów sakralnych (s.58-74), 2) zasady literackiej inter-

pretacji Starego Testamentu we wczesnej apologetyce (s. 75-79), 3) rozwój alegorycznej i literalno-historycznej metody interpretacji Biblii w patrystycznej egzegezyce (s.79-93), 4) koncepcja tekstowej interpretacji w średniowiecznej scholastyce (s.93-107), 5) filologiczny zwrot okresu humanizmu i renesansowa hermeneutyka (s.108-111), 6) transformacja biblijnej hermeneutyki w epoce reformacji (s.112-128), 7) indukcyjne podstawy antycznych tekstów w naukowym paradygmacie modernizmu, nowożytności (s.128-153), w tym – takie problemy, jak: a) biblijny racjonalizm (s.128-130), b) krytyka historyczno-literacka (s.131-140), c) interpretacja gramatyczna (s.140-144), d) podejście filozoficzno-kulturologiczne [filozoficzno-kulturoznawcze] (s.145-150), d) biblijny irracjonalizm (s.150-153), nadto 8) interpretacyjny model najnowszej hermeneutyki biblijnej (s.154-270), w tym – kwestie takie, jak: a) liberalna szkoła hermeneutyki (s.154-180), b) mitologiczna szkoła hermeneutyki (s.180-184), c) biblijny egzystencjalizm (s.184-193), d) najnowsza hermeneutyka fenomenologiczna (s.194-218), e) niehermeneutyczny model analizy tekstów biblijnych (s.218-234), f) powroty do założeń „hermeneutyki czystej” (s.235-270), 9) nieświeckie szkoły bibliistyki (s.270-280).

W rozdziale trzecim pt. *Metodologična sistema analizy biblijnih tekstiv* [tj. *Metodologiczny system analizy tekstów biblijnych*] (s. 281-541), autorka przedstawiła następujące kwestie: 1) podstawy zewnątrztekstualny (pozatekstowy, zewnątrztekstualnościowy) kontekst Biblii jako interpretacyjny paradygmat metody historyczno-krytycznej (krytycznohistorycznej) w hermeneutyce (s.281-331), w tym zagadnienia takie, jak: a) paradygmat historyczny (s.283-305), b) paradygmat kulturologiczny (kulturoznawczy, s.305-321), c) paradygmat geograficzny (s.321-331), nadto 2) paradygmat rodzajowy (gatunkowy, genologiczny) i krytycznoliteracka metoda interpretacji (s.332-387), w tym kwestie takie, jak: a) specyfika epiki (prozy) i rodzajów (gatunków) prozatorskich w Starym Testamencie (s.335-342), b) starożydowska poezja i literatura mądrościowa (s.342-358), c) opowiadania prorockie: czynniki rodzajotwórcze (gatunkotwórcze, genologiczne) i artystyczno-obrazowe osobliwości (s.358-371), d) Ewangelia jako podstawa rodzajów (gatunków) Nowego Testamentu (s.371-381), e) literaturoznawcza (literacka) analiza nowotestamentowych listów (s.381-387), f) rodzajowa (gatunkowa) natura literatury apokaliptycznej: specyfika artystycznej organizacji tekstu (s.388-396), nadto 3) paradygmat autorski i psychologiczna metoda interpretacji (s.396-417), 4) paradygmat językowy i gramatyczna metoda interpretacji (s.417-439), 5) kontekstualne oraz intertekstualne zasady analizy hermeneutycznej (s.439-465), 6) metatekstualne para-

dygmaty Biblii oraz zasady ich interpretacji (s.465-541), w tym – problemy takie jak: a) paradygmat archetypiczny (s.465-481), b) paradygmat symboliczny (s.481-505), c) paradygmat alegoryczny (s.505-519), d) paradygmat typologiczny (s.519-541). Autorka przedstawiła osobno wnioski z analizy (*Visnovki*, s.542-562), zamieściła obszerną bibliografię (*Literatura* s.563-586).

Książka nie posiada indeksu nazwisk, indeksu geograficznego, ich obecność niewątpliwie ułatwiałaby wyszukiwanie informacji osobowych lub geograficznych. Książka nie posiada przypisów dolnych lub końcowych, ale wewnątrztekstowe (głównie odnoszące się do perykop biblijnych). Książka nie ma także streszczenia (summary) w języku angielskim, co niewątpliwie ułatwiłoby zapoznanie się z jej treścią czytelnikowi spoza Ukrainy, nieznającemu języka ukraińskiego. książka w całości napisana została w języku ukraińskim.

Uważam, że rzeczą konieczną jest przetłumaczenie jej i wydanie w języku angielskim, aby koncepcja ukraińskiej szkoły sakrologicznej stała się dostępna dla czytelników innych narodów europejskich.

The title in English:

Hermeneutica Sacra [*Sacred Hermeneutics*]

Słowa-kлючe:

literatura, teoria literatury, komparatystyka, hermeneutyka, sakrologiczna hermeneutyka, Biblia i literatura, sacrum, mistyka, literatura chrześcijańska, literatura europejska, sakrologia, ukraińska sakrologiczna szkoła badawcza,

Key words

literature, literary theory, comparative studies, hermeneutics, sacrological hermeneutics, the Bible and literature, sacred, mystique, Christian literature, European literature, sacrology, the Ukrainian research school of sacrology,

Bibliografia (First literature)

Bibliography (in Cyrillic alphabet):

Зоряна Лановик, *Hermeneutica sacra* [*Херменеутица Сацра*], Редакційно-Видавничий відділ ТНПУ [Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка], Тернопіль 2006, 586, [2] с.

Bibliography (transliterated from Cyrillic into Latin alphabet):

Zorâna Lanovik, *Hermeneutica sacra*, Redakcyjno-Vidavničij Viddil TNPU [Ternopil'skij Nacional'nij Pedagogičnij Universitet imeni Volodimira Gnatûka], Ternopil' 2006, 586, [2], s.

Bibliography translated into English:

Zorâna Lanovik, *Sacred Hermeneutics*, Editorial-Publishing Department of TNPU [the Ternopil Volodimir Hnatiuk National Pedagogical University], Ternople 2006, 586 [2] p.

Informacja o Autorze:

Marek Mariusz Tytko, M.A., Ph.D., doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki (Uniwersytet Jagielloński, 2007), dysertacja doktorska pt. *Stefana Szumana koncepcja wychowania przez sztukę*, dotycząca również wychowania przez literaturę piękną (Kraków 2006); absolwent trzech Wydziałów: 1) Filozoficzno-Historycznego, 2) Filologicznego i 3) Filozoficznego w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, historyk sztuki, pedagog, informacjolog, pracownik Uniwersytetu Jagiellońskiego (od 1991 r.), obecnie nauczyciel akademicki UJ, wcześniej pracownik naukowo-dydaktyczny Instytutu Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (1997-1998). Redaktor tematyczny w zakresie pedagogiki w dwóch polskich czasopismach naukowych, wydawanych w Krakowie – „Sowiniec. Półrocznik Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego” i „Wychowawca. Miesięcznik Katolickich Nauczycieli i Wychowawców”, redaktor naczelny „Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education”. Autor książek: *Spotkanie Innego* (Kraków 1997), *Znak Światła* (Kraków 1998), *Eschatologizm. Szkice z teorii i teologii sztuki* (Kraków 1998), *Koncerty metafizyczne* (Kraków 2000), *Setkáni s Jiným [Spotkanie Innego]*, tłum. czes. Libor Martinek (Opava 2009), *Zustrič z Īňšim [Spotkanie Innego]*, tłum. ukr. Oleksandr Gordon (L'viv 2013). Publiczny kontakt e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl albo: marek.mariusz.tytko[at]gmail.com